

تقسیم بندی نهج البلاغه چگونه است؟

پاسخ اجمالی

سید رضی، در مقدمه نهج البلاغه، انگیزه و روش خود را در جمع‌آوری این کتاب شریف، چنین بیان می‌کند: من در سنین جوانی شروع به تألیف کتابی در خصایص ائمه(ع) نمودم که اخبار و کلمات آن بزرگواران را به صورت گل‌چین شده جمع‌آوری نمایم؛ زمانی که خصایص مربوط به امیر المؤمنین(ع) را به اتمام رساندم، مشکلاتی پیش آمد که نتوانستم کتاب را کامل نمایم. در پایان فصول این کتاب، فصلی در کلمات قصار آن حضرت آمده بود، لکن خطبه‌ها و نامه‌های مفصل ایشان را ذکر نکرده بودم. چون عده‌ای از دوستان این فصل از کتاب را دیدند، برایشان بسیار جالب بود، لذا از من درخواست کردند کتابی مستقل پیرامون کلمات گران‌بهای امیر مؤمنان(ع)، در موضوعات گوناگون تألیف نمایم؛ من هم که دیدم چنین گردآوری تاکنون انجام نشده، دست به کار تألیف این کتاب عظیم شدم... و نام آن را نهج البلاغه نهادم[۱].

با توجه به مطالب بیان شده، نهج البلاغه در سه بخش تنظیم شده است:

۱. خطبه‌ها: ۳۴۱ خطبه،

۲. نامه‌ها: ۷۹ نامه،

۳. کلمات قصار(حکمت‌ها): ۴۸۰ کلمه،

[۱] شریف الرضی، محمد بن حسین، نهج البلاغه، صالح، صبحی، ص ۳۴، هجرت، قم، چاپ اول، ۱۴۱۴ق.

بهترین ترجمه کتاب نهج البلاغه به فارسی کدام است؟

پاسخ اجمالی

با توجه به جایگاهی که سخنان معصومین بین ما داشته و دارد و از حیث ارزش و اعتبار بعد از قرآن در رتبه اول قرار دارد از این رو دانشمندان اسلامی بسیاری در صدد تدوین، ترجمه و شرح آن برآمدند که از جمله آن سخنان، بیانات امام علی(ع) است که توسط محدث بزرگ اسلام مرحوم سید رضی در کتابی تحت عنوان نهج البلاغه گردآوری شده است.

این اثر گران سنگ و ارزشمند به زبان‌های متعدد از جمله انگلیسی، فرانسه، فارسی و ... ترجمه شده است که تنها در زبان فارسی ده‌ها نفر به ترجمه آن پرداخته‌اند.

ارزش‌گذاری و معیارهایی که برای یک ترجمه خوب می‌توان در نظر گرفت متعدد و متفاوت است و کارشناسان این فن نیز در این باب متفق نبوده و دارای دیدگاه واحدی نیستند. از این جهت وقتی از آنها پیرامون بهترین‌های ترجمه سؤال می‌کنیم نظرات متفاوتی ارائه می‌کنند، همچنین ممکن است بعضی از ترجمه‌ها از جهاتی دارای مرجحات و امتیازهایی باشند،

اما از جهاتی دیگر کمبودهایی داشته باشند؛ مثلاً ترجمه ای شاهکار ادبی است، ولی در رساندن معنا ناقص است. دیگری به جنبه عرفانی آن بیشتر پرداخته و از حیث ادبی جایگاه ویژه ای ندارد، سومی به ترجمه تحت اللفظی پرداخته و ... با این حال ممکن است من حیث المجموع تعدادی از ترجمه ها را که دارای امتیاز بیشتری هستند انتخاب و معرفی نمود، اما با توجه به این که نام بردن از برخی تحت عنوان بهترین ها نوعی تبلیغ محسوب می شود، از این جهت و به علل دیگر از نام بردن آنها معذوریم و تنها به بیان اسامی تعدادی از مترجمان فارسی اکتفا می نماییم.

۱- مکارم، ترجمه گویا

۲- دشتی، ترجمه نهج البلاغه

۳- شهیدی، ترجمه نهج البلاغه

۴- فیض، ترجمه نهج البلاغه

۵- ارفع، ترجمه روان نهج البلاغه

۶- دین پرور، نهج البلاغه پارسی

۷- آقا میرزایی، ترجمه نهج البلاغه

۸- آیتی، ترجمه نهج البلاغه

۹- احمدزاده، ترجمه نهج البلاغه

۱۰- انصاریان، ترجمه نهج البلاغه

۱۱- اولیایی، ترجمه نهج البلاغه

۱۲- بهشتی، ترجمه نهج البلاغه

۱۳- زمانی، ترجمه نهج البلاغه

۱۴- مبشری، ترجمه نهج البلاغه

۱۵- فارسی، محسن، ترجمه نهج البلاغه

۱۶- کمپانی، ترجمه نهج البلاغه

۱۷- اردبیلی، ترجمه نهج البلاغه

۱۸- سپهر، ترجمه نهج البلاغه

۱۹- شرقی، ترجمه نهج البلاغه

۲۰- معادخواه، خورشید بی غروب

۲۱- میراث درخشان

۲۲- تنبیه الغافلین

۲۳- ترجمه نهج البلاغه (قرن ۵ و ۶)

استفاده از چه ترجمه ای قابل فهم و در دسترس نوجوان و عموم جامعه است؟

پاسخ اجمالی

ترجمه نهج البلاغه استاد محمد دشتی (ره)

یکی از بهترین ترجمه‌ها جهت معرفی به نوجوانان و عموم مردم ترجمه مرحوم حجت الاسلام والمسلمین دشتی است. در این ترجمه خطبه‌ها، نامه‌ها و حکمت‌ها نامگذاری شده و برای هر خطبه عناوین فرعی ذکر شده است. در جای جای ترجمه به موضوعات تاریخی در پاورقی و علوم و فنون مختلف در متن اشاره داشته و نشانی تمام آیات موجود در نهج البلاغه آورده شده است. مترجم به تفاوت نسخه‌ها توجه داشته و این تفاوت‌ها را در متن عربی و در داخل پرانتز ذکر کرده است. آوردن جدول اختلاف نسخه‌های مختلف نهج البلاغه در آخر کتاب نیز از ابتکارات مرحوم دشتی است که این اثر را ارزشمندتر کرده است. زیرا برای دیدن کار تحقیقی نیاز به دیدن نسخه‌های متنوع نیست.

در پایان، فهرست موضوعی نهج البلاغه بر اساس حروف الفبا در ۱۹۰ صفحه و فهرست مطالب در ۱۸ صفحه آورده شده که کار را برای محققان آسان می‌کند. عمومی بودن ترجمه، نامگذاری خطبه‌ها، حکمت‌ها و نامه‌ها در ۱۵۰۰ عنوان، ثبت شأن صدور خطبه‌ها و نامه‌ها و حکمت‌ها از مهم‌ترین دلایل استقبال عمومی از ترجمه دشتی است.

استفاده از کدام نرم افزارهای مرتبط با نهج البلاغه قابل فهم و در دسترس نوجوان و عموم جامعه است؟

پاسخ اجمالی **روبوته به دفتر نمایندگی مقام معظم رهبری**

لازم به ذکر است که مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی حوزه علمیه قم اقدام به تهیه نرم افزار "منهج النور" (دانش‌نامه علوی) نموده است که دارای کتابخانه‌ای شامل ۱۲۱ عنوان کتاب در زمینه نهج البلاغه (به همراه لغت نامه) می باشد که با مراجعه به آن و تطبیق آنها می توانید به نتیجه برسید.

آیا از نگاه دانشمندان، نهج البلاغه به عنوان یک منبع اسلامی معتبر، مورد وثوق و قابل اطمینان است؟

پاسخ اجمالی

نهج البلاغه دریای بی کرانی از معارف اسلامی درباره مبدأ و معاد، آفرینش، وحی، فرشتگان، جهان مجرد، عالم ملکوت، سیاست، تعلیم، تربیت، عرفان، اخلاق، فضایل نفسانی، عدالت، تقوا، زهد، سیر و سلوک، جهاد، نیایش و... است. این کتاب بزرگ و ارزشمند، گوشه های از سخنان انسان کاملی است که به واسطه استعداد ذاتی و توفیقات الهی و با مراقبت و سعی و تلاش رسول خدا (ص) تمام علوم را فرا گرفته و به تعبیر ابن ابی الحدید، سرچشمه تمام علوم و معارف بود و علم علمای رشته های مختلف سرانجام به حضرت امیر (ع) منتهی می شود. ابن عباس می گوید: رسول خدا فرمود: "وقتی برای مناجات پروردگار حاضر شدم، با من سخن گفت و مناجات نمود، هر چه از خدا یاد گرفتم به علی (ع) یاد دادم، پس علی (ع) باب علم من است [۱]". بنابراین، امام علی (ع) تمام علوم و معارف را از پیامبر (ص) فرا گرفت و گنجینه علوم و معارف الهی بود [۲]. آنچه در نهج البلاغه موجود است گوشه هایی از سخنان آن حضرت است که سید رضی طبق سلیقه خود آنها را از منابع معتبر روایی گل چین و دسته بندی کرده و در مجموعه ای به نام نهج البلاغه جمع آوری نموده است.

در این مجموعه، اگر چه سلسله سند روایات موجود در آن ذکر نشده است، اما از طرفی، بسیاری از این کلمات، عباراتی برگرفته و دقیقاً در انطباق با مفاهیم قرآنی بوده و از طرف دیگر، بسیاری از این سخنان در منابع اولیه، دارای سند هستند. در همین راستا، متون نهج البلاغه از سوی دانشمندان بررسی و مستند سازی شده است [۳]. تذکر این نکته شاید خیلی ضروری نباشد که مفاهیم و سخنان بلند نهج البلاغه آن قدر عمیق و پر معنا است که انسان را، اولاً: از سند بی نیاز می کند، ثانیاً: این سخنان در فصاحت، بلاغت، مطالب، و... به حدی عمیق و پر محتوا است که صدور آن را از انسانی جز علی (ع) محال می کند. در این راستا آنچه مهم است مطالبی است که برای زندگی معنوی و مادی انسان مفید و راهگشا باشد که نهج البلاغه نیز این گونه است؛ یعنی محتوا و مفاهیم این سخنان است که به گفته دانشمندان فوق کلام بشر و دون کلام خدا است [۴].

امام خمینی (ره) آن عارف بزرگ، در باره نهج البلاغه می گوید: "و اما کتاب نهج البلاغه که نازله روح او [امام علی] است برای تعلیم و تربیت ما خفتگان در بستر منیت و در حجاب خود خواهی،... مجموعه ای است دارای ابعادی به اندازه یک انسان و یک جامعه بزرگ انسانی... و هر چه جامعه ها به وجود آید و دولت ها و ملت ها متحقق شوند و هر قدر متفکران و فیلسوفان و محققان بیایند و در آن غور کنند و غرق شوند. هان! فیلسوفان و حکمت اندوزان بیایند و در جملات خطبه اول این کتاب الهی به تحقیق بنشینند و افکار بلند پایه خود را به کار گیرند و با کمک اصحاب معرفت و ارباب عرفان این یک جمله کوتاه را به تفسیر پردازند و بخواهند به حق وجدان خود را برای درک واقعی آن ارضا کنند، ... تا میدان دید فرزند

وحی را دریافته و به قصور خود و دیگران اعتراف کنند؛ و این است آن جمله: "مع کل شیءٍ لامقارنٌ و غیر کل شیءٍ لامزایلٌ"؛ او بی آن که در کنار چیزی باشد با هر چیزی هست و در عین دیگر بودن، از هیچ چیز جدا نیست [۵]، [۶]

برای آگاهی از نظریات دانشمندان لطفاً مراجعه نمایید به: در ساحل نهج البلاغه (نهج البلاغه از نگاه اندیشمندان).

" [۱] بَيْنَا أَبُو ذَرٍّ قَاعِدٌ مَعَ جَمَاعَةٍ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ص وَ كُنْتُ يَوْمَئِذٍ فِيهِمْ إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ع فَرَمَاهُ أَبُو ذَرٍّ يَنْظُرْهُ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى الْقَوْمِ بِوَجْهِهِ فَقَالَ مَنْ لَكُمْ بِرَجُلٍ مَحَبَّتُهُ تُسَاقِطُ

الذُّنُوبَ عَنْ مُجِبِّهِ كَمَا تُسَاقِطُ الرِّيحُ الْعَاصِفُ الْهَشِيمَ مِنَ الْوَرَقِ عَنِ الشَّجَرِ سَمِعْتُ نَبِيِّكُمْ ص يَقُولُ لَهُ ذَلِكَ قَالُوا مَنْ هُوَ يَا أَبَا ذَرٍّ قَالَ هُوَ الرَّجُلُ الْمُقْبِلُ إِلَيْكُمْ ابْنُ عَمِّ نَبِيِّكُمْ سَمِعْتُهُ يَقُولُ عَلَى بَابِ عِلْمِي وَ مُبِينُ لَأُمَّتِي مَا أُرْسِلْتُ بِهِ مِنْ بَعْدِي"، علامه مجلسی، بحار الأنوار، ج ۲۷، ص ۱۱۲ و ۱۱۳.

[۲] اقتباس از سؤال، ۵۰۰ (سایت: ۵۴۱).

[۳] دانشمندان زیادی تلاش وافر در مصادر نهج البلاغه کرده اند که اسامی آنها از این قرار است:

- * مدارک نهج البلاغه، علامه کاشف الغطاء (اسناد بخشی از مطالب).
- * استناد نهج البلاغه، امتیاز علی عرشی.
- * نهج السعادة فی مستدرک نهج البلاغه، محمد باقر محمودی.
- * مصادر نهج البلاغه، عبدالله نعمت.
- * مصادر نهج البلاغه و اسانیده، سید عبدالزهراء حسینی. در این کتاب به ۱۱۴ کتاب از منابع سخنان حضرت اشاره شده است.

* بحثی کوتاه پیرامون مدارک نهج البلاغه، رضا استادی.

* روش‌های تحقیق در اسناد و مدارک نهج البلاغه، محمد دشتی.

* بخشی از مدارک در کتاب «منهاج البراعه» میرزا حبیب الله خوبی و «تکمله المنهاج» علامه حسن زاده آمده است.

با مراجعه به منابع مذکور به خوبی می‌توان صحت استناد نهج البلاغه را به امام علی (ع) تصدیق کرد و کمترین ابهامی در این جهت برای متتبع باقی نمی‌ماند.

" [۴] فوق کلام المخلوق و دون کلام الخالق"، علامه حلی، کشف الیقین، ص ۶۱، مؤسسه چاپ و انتشارات، ۱۴۱۱ هـ.ق.

[۵] صحیفه نور، ج ۱۴، ص ۲۲۴-۲۲۵، پیام امام خمینی به شرکت کنندگان در کنگره هزاره نهج البلاغه،

وابسته به دفتر نمایندگی مقام معظم رهبری

در اتحادیه انجمن های اسلامی دانش آموزان